

23.4.2025

**Invalidiliiton lausunto sisäministeriölle luonnoksesta pelastussuunnitelma -yleisohje
VN/740/2024**

Pelastussuunnitelma -ohjeessa kerrotaan pelastussuunnittelun vastuista, organisoitumisesta ja tehtävänjaosta sekä pelastussuunnitelman päivittämisestä ja dokumentoinnista. Pelastussuunnitelma on tärkeä työkalu turvallisuuden suunnitteluun ja toteuttamiseen. Ohjeessa kuvataan pelastussuunnitelman sisällöltä vaadittavia asioita huomioiden normaali- ja poikkeusolot. Ohjeessa kerrotaan esimerkkejä ja hyviä käytäntöjä suunnitelmassa huomioitavista asioista mukaan lukien pelastussuunnitelmasta tiedottaminen ja asianomaisten perehdyttäminen. Lisäksi ohjeessa kerrotaan pelastussuunnitteluun ja pelastussuunnitelmiin liittyvästä pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä sekä pelastustoimen valvontatehtävistä.

Lausunnonantajan lausunto

Invalidiliitto on fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten ihmisten valtakunnallinen vaikuttamisen ja palvelutoiminnan monialajärjestö. Liitto edistää ja kehittää fyysisesti vammaisten ja toimintaesteisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua, liikkua ja elää täysipainoista elämää. Invalidiliitossa on lähes 24 000 henkilöjäsentä ja 141 jäsenyhdistystä.

Yleiset huomiot

Invalidiliitto kiittää mahdollisuudesta esittää huomioita ja täsmennyksiä ohjeeseen. On tärkeää huomioida fyysisesti vammaisten ihmisten tarpeet pelastussuunnitelmia ja niihin liittyviä erilaisia ohjeistuksia laadittaessa. Myös käytännön harjoittelussa ja tiedottamisessa tulee huomioida eri väestöryhmien erilaiset niin kommunikaatioon kuin liikkumiseen ja erilaisten apuvälineiden käyttöön liittyvät tarpeet. Nämä näkökohdat tulevatkin hyvin esille ohjeluonnoksessa.

Pelastussuunnitelma -yleisohjeen sisältö

Ohjeen ensimmäisessä kappaleessa käytetään pelastussuunnitelman laatimista synonyymina pelastussuunnittelulle ("pelastussuunnitelman laatiminen eli pelastussuunnittelu"). Jatkossa käytetään molempia ilmaisuja eli ohjeessa puhutaan pelastussuunnittelusta ja pelastussuunnitelman laatimisesta. Myöhemmin, esimerkiksi ohjeen luvussa 2, todetaan, että pelastussuunnitelman laatiminen, päivittäminen sekä niihin liittyvät toimenpiteet ovat osa pelastussuunnittelun prosessia. Termien käyttöä voisi olla tarpeen selkiyttää tekstissä. Ohjeen liitteenä olevassa sanastossa termit pelastussuunnitelma ja pelastussuunnittelu onkin avattu erikseen. Sanastossa kerrotaan myös, että aiemmassa lainsäädännössä pelastussuunnitelmaa kutsuttiin turvallisuussuunnitelmaksi ja sitä ennen suojelusuunnitelmaksi. Erilaiset termit ja niiden käyttöyhteys saattavat mennä lukijalta sekaisin, esimerkiksi mainitut lainsäädännössä aiemmin käytetyt termit voivat sekoittaa nykyisin käytössä oleviin. Voisiko sanasto olla heti ohjeen alussa?

Edellä oleviin huomioihin liittyen, ohjeluonnoksen luvun 2.1 viimeisessä kappaleessa todetaan, että "Jos samaa kohdetta varten on laadittava turvallisuus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma jonkin muun lain tai viranomaisen antaman määräyksen nojalla, ei kohteeseen tarvitse laatia erillistä pelastussuunnitelmaa, vaan vastaavat tiedot voidaan koota mainittuun muuhun suunnitelmaan."

23.4.2025

Liitteenä olevaan sanastoon ei sisälly termejä turvallisuussuunnitelma ja valmiussuunnitelma. Olisiko sanastossa tarpeen kirjoittaa auki nämäkin termit ja mahdollisesti esimerkit?

Ohjeen luvussa 3.1 käsitellään vaarojen ja riskien arvioimista. Luvun kappaleessa, jossa käsitellään kohteen käyttäjien tarpeita (alkaen s. 17), todetaan: "Vammaisten henkilöiden osalta on huomioitava esimerkiksi erilaiset kommunikaatiotavat ja vammasta johtuva tuen tarve vaaratilanteessa".

Invalidiliitto ehdottaa tämän lauseen jatkoksi: *esimerkiksi liikkumisen apuvälineiden avulla liikkuvat vammaiset henkilöt, joiden liikkuminen on huomattavasti hitaampaa kuin ilman apuvälineitä liikkuvien. Tai esimerkiksi liikuntaesteisen henkilön avun tarve tilanteessa, jossa hissiä ei voi käyttää.*

Ohjeluonnoksen luvussa 3.3, sivulla 23, on esimerkkejä varautumiskeinoista. Ohjetta lukiessa tässä kohtaa saattaa herätä kysymys mahdollisista esimerkkitalanteista, kun mainitaan toimintaohjeiden laatiminen vaara-, onnettomuus- ja häiriötilanteen varalle. Esimerkit tulevat kyllä esille myöhemmin, sivulla 27 luvussa 3.6, joka on otsikoitu "Ohjeet onnettomuuksien ehkäisemiseksi sekä onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi".

Sivun 27 neljännessä tekstikappaleessa todetaan, että "poistumisreittien esteettömyyden lisäksi on huomioitava se, kuinka vammaisten henkilöiden poistuminen voidaan varmistaa vaaratilanteessa huomioiden käyttäjien vammasta johtuva tuen tarve. Myös näiden huomioiminen on syytä varmistaa jo ohjetta laadittaessa." Invalidiliiton ehdotus tähän tekstikohtaan: poistumisreittien esteettömyyden lisäksi on huomioitava se, kuinka *eri tavoin toimivien ja liikkuvien* henkilöiden poistuminen voidaan varmistaa vaaratilanteessa huomioiden käyttäjien vammasta johtuva tuen tarve.

Invalidiliitto toteaa, että ohjeluonnokseen kirjattu ehdotus, että toimintaohjeiden havainnollistaminen kuvin ja videoin, on tarpeellista ja hyödyllistä jokaisen ohjeen käyttäjän kannalta.

Ohjeen luvussa 4, sivun 32 kolmannessa tekstikappaleessa todetaan, että harjoittelemineen on suositeltavaa, sillä se on tehokas tapa oppia ja auttaa siten toimimaan myös todellisissa onnettomuustilanteissa. Invalidiliitto ehdottaa lisättäväksi ohjeen tekstiin edellä mainitun lauseen perään: *Harjoituksissa tulee huomioida myös erityistä tukea tarvitsevien ihmisryhmien tarpeet ja ottaa heidät mukaan harjoituksiin. Esimerkiksi liikuntavammaisten ihmisten osallistuminen harjoituksiin voi tuoda esiin uusia huomioitavia seikkoja, joilla pelastussuunnitelmaa voidaan parantaa vastaamaan paremmin todellisia tarpeita.*

Ennakoinnilla ja varautumisella on valtava merkitys äkillisissä kriisitilanteissa. Kriisi- ja häiriötilanteissa sekä arjen hätätilanteissa, kuten tulipalon tai pitkän sähkökatkon kohdatessa, on varauduttava myös vammaisten ihmisten erityiskysymyksiin ja -tarpeisiin. Invalidiliitto muistuttaa, että YK:n vammaisyleissopimuksen artikla 11 velvoittaa sopimuspuolia toteuttamaan kaikki tarvittavat toimet varmistaakseen vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden vaaratilanteissa, mukaan lukien aseelliset selkkaukset, humanitaariset hätätilat ja luonnonkatastrofit.

INVALIDILIITTO RY

Helsingissä 23.4.2025

Janne Juvakka

Laura Andersson

toimitusjohtaja

yhteiskuntasuhdejohtaja

23.4.2025

Lisätietoja: juristi Ranja Alava, ranja.alava@invalidiliitto.fi